

Problematyka innowacji w Unii Europejskiej

E.K. CHYŁEK

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Przedstawiciel Polski w Stałym Komitecie ds. Badań Naukowych w Rolnictwie przy
Komisji Europejskiej

Streszczenie

Coraz częściej wyrażana jest opinia, że innowacja stanowi dla krajów członkowskich UE podstawę trwałego wzrostu gospodarczego oraz umożliwia poprawę warunków ekonomicznych i społecznych. Skutecznie realizowana polityka proinnowacyjna państw Unii Europejskiej, obejmująca sferę badań i wdrażania rozwiązań naukowych do praktyki, może się przyczynić do zwiększenia innowacyjności gospodarki w Europie. Cele europejskiej, w tym również polskiej polityki w dziedzinie badań naukowych i innowacji mogą być osiągnięte tylko dzięki systemowemu podejściu uwzględniającemu interaktywny charakter innowacji oraz skoordynowaniu polityki naukowo-technicznej z innymi politykami społeczno-gospodarczymi. Wymaga to zintegrowanego podejścia do procesów innowacyjnych poprzez działania legislacyjne i kierowanie procesami reform mikroekonomicznych i strukturalnych.

Artykuł omawia występujące uwarunkowania procesów innowacyjnych oraz zakres przewidywanych działań zarówno po stronie Komisji Europejskiej, jak i państw członkowskich na rzecz wsparcia innowacyjności na obszarze Europejskiej Przestrzeni Gospodarczej.

Słowa kluczowe: innowacje, postęp naukowy, gospodarka, konkurencyjność, niepowodzenia rynkowe, pomoc państwa, Komisja Europejska, państwa członkowskie, Europejski Obszar Gospodarczy

WSTĘP

Polska, jako kraj Unii Europejskiej, została włączona w wypełnienie postanowień Strategii Lizbońskiej sformułowanej ostatecznie w marcu 2002 r. w Barcelonie. Po szczycie KE wydała komunikat, w którym określiła związek pomiędzy rozwojem gospodarczym a wiedzą w następujący sposób: „rzeczywiście bogactwo – rozumiane jako efektywność gospodarowania, konkurencyjność przemysłowa i zatrudnienie pochodzi nie tylko z dóbr materialnych, ale też z produkcji, transformacji i wykorzystania wiedzy”.

Coraz większy dostęp do wysokowyspecjalizowanej i przydatnej wiedzy, warunki sprzyjające skutecznej innowacji oraz łatwiejszy dostęp do rynków spoza Europy mają swój udział w stopniowym spadku europejskiej konkurencyjności. Europa pozostaje coraz bardziej w tyle za swoimi głównymi konkurentami Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej i Japonią. Efektywność Europy pod kątem wzrostu, produktywności i tworzenia miejsc pracy jest niewystarczająca, aby utrzymać dobrobyt w przyszłości.

Dążenie do lepszego wykorzystania istniejącego potencjału, m.in. pracy, wiedzy i kapitału, a także budowanie nowych form przewagi konkurencyjnej poprzez wzrost nakładów na działania prorozwojowe, tj. badania i rozwój, edukację, infrastrukturę społeczeństwa informacyjnego oraz metod ich skutecznego wykorzystania dla celów gospodarczych jest jedynym słusznym rozwiązaniem. Dlatego też coraz częściej wyrażana jest opinia, że innowacja stanowi dla krajów członkowskich UE podstawę trwałego wzrostu gospodarczego oraz poprawę warunków ekonomicznych i społecznych. Przyjmuje się, że polityka pomocy państwa w sferze badań i innowacji, może się przyczynić do zwiększenia innowacyjności gospodarki, nie tylko przez ochronę konkurencyjności rynkowej produktów jako stymulatora innowacyjności, ale również przez ustanowienie ram ułatwiających Państwom Członkowskim opracowanie skutecznych form pomocy na rzecz innowacji.

INNOWACYJNOŚĆ JAKO JEDEN Z PODSTAWOWYCH CZYNNIKÓW ROZWOJU UNII EUROPEJSKIEJ

Osiągnięcie stałego rozwoju Unii Europejskiej (UE) uwarunkowane jest skuteczną realizacją wszystkich trzech filarów strategii lizbońskiej – ekonomicznego, społecznego i środowiskowego – gdyż są one równie ważne i wzajemnie się wzmacniają.

Dlatego też instytucje unijne jak i instytucje poszczególnych krajów członkowskich powinny podjąć realizację następujących działań:

- wykorzystania wiedzy i innowacji w celu stymulowania wzrostu poprzez urzeczywistnienie idei rozwoju Europejskiej Przestrzeni Badawczej i realizacji „celu barcelońskiego”;
- zwiększania atrakcyjności Europy jako miejsca inwestycji i pracy;
- aktywnego wykonywania mandatu otrzymanego od Rady Europejskiej w celu zapewnienia realizacji reform gospodarczych i zintegrowanego podejścia do konkurencyjności.

Spółeczeństwo w Europie zaczyna interesować się społecznymi i gospodarczymi skutkami postępu naukowego i technologicznego jak również sposobem, w jaki podejmowane są decyzje dotyczące tej dziedziny. Jeśli Europa ma odgrywać decydującą rolę w dziedzinie nauki i technologii, co jest niezbędne dla osiągnięcia przyszłego dobrobytu, kwestie te należy rozważyć na poziomie europejskim i krajowym. Jest sprawą o zasadniczym znaczeniu, by Wspólnota Europejska, Państwa Członkowskie, parlamenty i zainteresowane strony jednoznacznie przyjęły

na siebie odpowiedzialność i podjęły zdecydowane działania na właściwym dla siebie szczeblu na rzecz osiągnięcia czterech kluczowych celów:

- stworzenia najbardziej korzystnych warunków dla B+R w biznesie i przemyśle;
- mobilizacji środków na rzecz innowacji i zrównoważonego wzrostu;
- przyciągania i wynagradzania najlepszych twórców rozwiązań proinnowacyjnych;
- budowania zaufania do nauki i technologii.

Propozycja Komisji dotycząca istotnego zwiększenia budżetu unijnego na rzecz badań naukowych w przyszłości jest korzystnym posunięciem. Daje ono możliwość znacznego wzmocnienia, europejskiej bazy badawczej i zwiększenia konkurencyjności Europy. Jednakże wzrost ten można osiągnąć jedynie, jeżeli towarzyszy mu zwiększenie wysokości funduszy przeznaczanych przez Państwa Członkowskie na B+R. Sygnał jest wyraźny: Unia Europejska jako całość musi inwestować więcej w B+R, aby odpowiednio sprostać tym celom.

W Polsce zdecydowanie największe ukierunkowanie na badania aplikacyjne i innowacyjne mają jednostki badawczo-rozwojowe, które posiadają znaczący potencjał kadrowy i badawczy. Rezultatem ich działalności w ostatnich latach, w skali kraju, jest ponad 80% nowo-wdrażanych wyrobów i technologii oraz praktycznych zastosowań wyników badawczych w gospodarce, przy proporcjonalnie do efektywności procesów implementacji wyników badań do praktyki najmniejszym ze wszystkich sektorów polskiej nauki, wspomaganie z budżetu państwa. W warunkach krajowych występują niekorzystne regulacje i zapisy zarówno dla wykonawców projektów celowych (przedsiębiorstwa) jak też dla realizatorów części badawczej (jednostki badawcze), wydłużające proces zatwierdzania realizacji projektów. Poprzez zmiany w warunkach współfinansowania praktycznie zlikwidowano projekty celowe zamawiane.

Niepokoje słabe zainteresowanie przedsiębiorstw innowacjami, co wynika między innymi również z faktu występowania zbyt małej liczby silnych jednostek gospodarczych, koncernów i holdingów. Małe przedsiębiorstwa nie są w stanie finansować większych projektów badawczych. W Polsce małe i średnie przedsiębiorstwa nie są, w znacznej części, zorientowane na produkcję innowacyjną. Instrumentem wspierającym wzrost pozabudżetowych nakładów na sferę B+R są fundusze obniżające wskaźniki wysokiego ryzyka, którymi obciążone są procesy innowacyjne w działalności przedsiębiorczej. Powinny one być wspierane mechanizmami systemowego wspierania finansowego innowacji stosowanymi powszechnie w krajach Unii Europejskiej, w postaci:

- venture capital;
- seed capital;
- risk capital.

Również polski system bankowy nie wykazuje zainteresowania wspieraniem przedsięwzięć innowacyjnych jak to ma miejsce w innych krajach, nie tylko europejskich, lecz także w USA czy Kanadzie.

Na sytuację rozwoju innowacyjności szczególnie w sektorze rolno-spożywczym i na obszarach wiejskich w Polsce, znaczący wpływ miały i w następnych latach

również będą oddziaływały cele Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). We Wspólnej Polityce Rolnej obowiązują trzy podstawowe zasady:

1. jednolitości rynkowej (oznaczającej swobodny przepływ produktów rolnych między państwami UE oraz wspólne reguły w handlu produktami rolnymi z krajami trzecimi);
2. preferencji dla produktów rolnych Unii (popieranie towarów Wspólnoty na rynku wewnętrznym w stosunku do produktów sprowadzanych z krajów trzecich);
3. solidarności finansowej (zobowiązuje wszystkie kraje członkowskie do solidarnego uczestnictwa w kosztach finansowania polityki rolnej).

oraz dwa jej filary:

- I filar WPR – część Wspólnej Polityki Rolnej UE obejmująca instrumenty (i budżet) wsparcia produkcji rolnej: dopłaty bezpośrednie i instrumenty wsparcia rynkowego (cenowego) tj. interwencję, subsydia eksportowe, prywatne przechowalnictwo;
- II filar WPR – część Wspólnej Polityki Rolnej UE obejmująca instrumenty wsparcia wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich; pochodzące głównie z europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie (EAGGF). Ze środków tych – z Sekcji Gwarancji EAGGF – finansowany jest *Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich* (PROW), który ma na celu wspieranie wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i stanowi podstawę budowania europejskiego modelu rolnictwa w oparciu o instrumenty WPR.

Poza wyżej wymienionymi zależnościami na rozwój innowacyjności w Polsce w sektorze rolno-spożywczym i na obszarach wiejskich mają wpływ również uwarunkowania wynikające z:

- stanu rozwoju infrastruktury technicznej przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego;
- stanu rozwoju infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich;
- dostępności usług służących prowadzeniu działalności gospodarczej;
- poziomu wykształcenia i kwalifikacji ludności, w tym poziomu wiedzy fachowej w zakresie technologii produkcji, marketingu i zarządzania;
- aktywności ekonomicznej i społecznej ludności;
- poziomu dochodów warunkujących efektywny popyt na towary i usługi pozarolnicze;
- stanu organizacyjnego instytucji i organizacji wspierających rozwój gospodarczy;
- stanu dostosowywania wielkości i jakości produkcji do wymagań odbiorców;
- organizacji rynku rolnego oraz więzi pomiędzy poszczególnymi ogniwami łańcucha marketingowego żywności, w tym stopnia samoorganizacji producentów i przetwórców płodów rolnych.

Rozpatrując zagadnienia innowacyjności należy mieć na względzie fakt, że innowacja jest procesem biznesowym związanym z wykorzystywaniem możliwości rynkowych dla nowych produktów i usług. Silna presja konkurencji jest niezbędna dla dostarczenia firmom skutecznych bodźców, aby stale zajmować się innowacją oraz badaniami naukowymi i rozwojem technologicznym. Jest to ściśle związane

z chęcią podejmowania ryzyka i sprawdzania nowych pomysłów na rynku, a dostępność kapitału podwyższonego ryzyka jest tutaj decydująca. Niewystarczający poziom innowacji stanowi główną przyczynę słabych wyników wzrostu nie tylko w Polsce ale również i innych krajach Wspólnoty Europejskiej. Przedsięwzięcia na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i bardziej efektywnego wdrażania innowacji powinny być wspierane działaniami horyzontalnymi, aby poprawić, rozwijać i propagować innowację (łącznie z innowacją ekologiczną) w przedsiębiorstwach. Przedsięwzięcia te powinny być wspierane innowacjami charakterystycznymi dla danych sektorów, a także struktur przedsiębiorczości („clusters”), partnerskimi programami innowacyjnymi między sektorem państwowym i prywatnym oraz efektywnym systemem zarządzania innowacją. Ta forma działań powinna przyczynić się także do zapewnienia usług wspierania innowacji na poziomie regionalnym, zwłaszcza w odniesieniu do ponadnarodowego transferu wiedzy i technologii oraz zarządzania własnością intelektualną i przemysłową.

KONKURENCJA NA RYNKU INNOWACJI

Strategia Lizbońska zdecydowanie umieściła konkurencyjność w samym centrum zainteresowania politycznego. W ostatnich latach wzrosło zainteresowanie kwestią osiągnięcia większej spójności i współdziałania w ramach programów wspólnotowych i przyjętych do ich realizacji instrumentów. Na wiosennym szczycie Rady w 2003 r. zaapelowano¹ o „zintegrowaną strategię na rzecz konkurencyjności, opracowaną przez Komisję, która będzie systematycznie dokonywać przeglądu kwestii horyzontalnych, jak i sektorowych”. W odpowiedzi² Komisja przedstawiła wstępną analizę odpowiednich dziedzin działalności, ale zarazem wyraziła zamiar przedstawienia określonych propozycji w ramach prac przygotowawczych na następny okres budżetowy, które to propozycje określają projekt polityczny dla rozszerzonej Unii Europejskiej w okresie od 2007 do 2013 r. Komisja w lipcu 2004 r., zaproponowała³ w związku ze swoimi deklaracjami na następny okres budżetowy, program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji.

Innowacja trwale wiąże się z procesem łączącym wiedzę i technologię z wykorzystaniem możliwości rynkowych dla nowych lub ulepszonych – w porównaniu z dostępnymi na rynku – produktów, usług i procesów gospodarczych przy uwzględnieniu pewnego stopnia ryzyka. Wprowadzanie innowacji do życia gospodarczego czy społecznego związane jest ze współdziałaniem osób i instytucji zainteresowanych tym, by nowo opracowane rozwiązania zastąpiły rozwiązania dotychczas wykorzystywane. Proces ten szczególnie w początkowym etapie jego implementacji bardzo często korzysta z pomocy państwa, przy uwzględnieniu rozwiązań prawnych oraz różnorodnych form subsydiowania⁴

1 Konkluzje Prezydencji szczytu Rady Europejskiej w Brukseli z dnia 20 i 21 marca 2003 r., ust. 21. 8410/03 z dnia 5 maja 2003 r.

2 Niektóre główne zagadnienia konkurencyjności Europy – w kierunku zintegrowanego podejścia, COM (2003) 704 wersja ostateczna z dnia 21.11.2003 r.

3 Komunikat w sprawie perspektyw finansowych 2007-13, COM(2004) 487 wersja ostateczna z dnia 14 lipca 2004 r.

Europejskie uniwersytety i instytuty badawcze przez wiele lat były w stanie rozwijać i utrzymywać podstawę wiedzy europejskiej. W wielu dziedzinach tak nadal jest, jednak aktualnie zaledwie kilka europejskich uniwersytetów i instytutów badawczych uważanych jest za światowych liderów. Jest to, przynajmniej po części, wynikiem niewystarczających funduszy oraz występującym podziałem europejskiego krajobrazu RTD.

Obecnie obowiązujący Traktat o Unii Europejskiej oraz przyjęta do realizacji Strategia Lizbońska określają dwa główne cele strategiczne obszaru nauki i rozwoju, w tym: wzmocnienie podstaw naukowych i technologicznych przemysłu na rzecz zwiększenia jego konkurencyjności na poziomie międzynarodowym oraz wspieranie innych obszarów działalności Unii Europejskiej.

W działającym systemie rynkowym konkurencja stwarza zachętę dla inwestycji przedsiębiorstw w wiedzę i innowację pozwalające na osiągnięcie konkurencyjnych przewag oraz korzyści. Przy analizowaniu systemów promujących innowację w UE stwierdzono występowanie szeregu problemów skutkujących niezadowalającym stanem innowacji w Europie. Problemów tych nie sposób jednak rozwiązać wyłącznie pomocą państwa, wymagają one opracowania bardziej kompleksowej, wielopłaszczyznowej polityki obejmującej swoim zasięgiem zarówno sektor państwowy jak i sektor prywatny w odniesieniu do gospodarki, środowiska i życia społecznego. Niezwykle ważnym uwarunkowaniem, które należy uwzględnić przy opracowywaniu systemów promujących innowacje jest to, że nadmierna pomoc państwa kierowana na innowację może w istocie powstrzymać procesy innowacyjne, a to za sprawą wynikłych zakłóceń konkurencji, będącej najskuteczniejszym czynnikiem zachęcającym do porównywania pomysłów i napływu coraz nowocześniejszych produktów. Pomoc państwa, pod warunkiem umiejętnego jej stosowania, może przynieść jedynie połowiczne rozwiązanie problemu niedostatecznej innowacyjności na obszarze Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Działania na rzecz wspierania pomocą państwa procesów innowacji w pewnych aspektach ingerują w rynek. Tym ważniejszym staje się zatem zapewnienie, by wyniki zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową były ograniczone w taki sposób, aby środek pomocy nie był w rezultacie sprzeczny ze wspólnym interesem. Uznaje się powszechnie, że im mniejsza wartość i intensywność pomocy, tym mniejsze zakłócenie konkurencji. Ponadto możliwy zasięg zakłócenia konkurencji zależy od wagi rynkowej objętych pomocą beneficjentów. Obecnie Komisja przychyliła się do opinii, że istnieje znaczne ryzyko związane z upoważnieniem udzielanym z góry w odniesieniu do pomocy dla innowacji nie związanych z technologią, ponieważ tego rodzaju inicjatywy mogłyby objąć praktycznie każdą z rutynowych czynności beneficjentów. Proponuje się zatem, by ustalone z góry regulacje dotyczące pomocy publicznej na rzecz innowacji ograniczyć do innowacji technologicznych⁴, celem ograniczenia ryzyka obchodzenia reguł i za-

4

Jak je definiuje opracowanie „*Proponowane zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji technologicznej - Podręcznik Oslo*”, str. 9: Innowacja technologiczna w obrębie produktu to przyjęcie i wprowadzenie na rynek cechujących się poprawioną efektywnością, obiektywnie nowych lub znacząco udoskonalonych metod wytwarzania a także sposobów docierania z produktem czy nową lub udoskonaloną

kłócania konkurencji. Dlatego też beneficjentów danego środka pomocy powinno się raczej wyłączać z zastosowaniem otwartych, przejrzystych i niedyskryminacyjnych kryteriów, w celu ograniczenia zakłóceń konkurencji oraz szkodliwego wpływu na handel, wynikłych z niezastuzzonego wyróżniania pewnych przedsięwzięć. Dla ograniczenia tych zjawisk powinno się również wykluczyć dyskryminację na podstawie określonego kraju pochodzenia (w ramach UE).

Kolejną ważną regułą powinno być unikanie stłumienia prywatnej inicjatywy w sytuacji, w której rozwój działalności przez przedsiębiorstwa prywatne byłby ekonomicznie niewykonalny na danym rynku, wobec zapełnienia go przez podmioty subwencjonowane. Takie ryzyko jest szczególnie znaczne w przypadku wystąpienia sieciowych skutków zewnętrznych, kiedy zwycięski podmiot zagarnia cały rynek (*zwycięzca bierze wszystko*). W szczególności poprzez wybór narzędzia, jakim jest pomoc publiczna, rządy powinny raczej zmierzać do przyciągnięcia udziału kapitału prywatnego, zamiast do niego zniechęcać. Również w tym celu ingerencja państwa powinna być ograniczona w czasie i w wartości, a jeśli to możliwe okres oddziaływania ingerencji powinien z czasem ulegać skróceniu.

ROZWIĄZANIA PROPONOWANE PRZEZ KOMISJĘ EUROPEJSKĄ

Udzielenie pomocy państwa na rzecz innowacji musi zostać zatwierdzone przez Komisję na podstawie art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu WE. Zakres pomocy państwa powinien uwzględniać zgodność środka pomocy publicznej na rzecz innowacji z uwarunkowaniami występującymi na rynku, w tym zwłaszcza:

- powinno mieć miejsce odpowiednio zdefiniowane niepowodzenie rynkowe;
- instrument pomocy winien być nakierowany na rozpoznane niepowodzenie rynkowe:
 - pomoc państwa ma stanowić odpowiedni instrument polityki;
 - środek pomocy powinien mieć charakter zachęty, a więc musi pociągać za sobą dodatkowe działania na polu innowacji;
 - środek pomocy powinien być proporcjonalny do problemu, jaki ma rozwiązać;
- naruszenie zasad konkurencji i wpływ na wymianę handlową powinny być ograniczone tak, aby środek pomocy nie był w swych ostatecznych skutkach sprzeczny ze wspólnym interesem.

Obecnie Komisja uważa za zbędne rozwijanie nowych, odrębnych dla każdego rodzaju innowacji, ram pomocy państwa dla innowacji. Takie działania byłoby niezgodne z zamiarem uproszczenia zasad udzielania pomocy na rzecz innowacji w UE, co jest głównym celem nowego podejścia do procesów innowacyjnych. Przeprowadzona analiza działań podejmowanych w dziedzinie innowacji wyraźnie wskazuje

usługą do odbiorców. Innowacja technologiczna w obrębie procesu obejmuje wdrożenie lub przyjęcie procesów nowych pod względem technologicznym i znacząco udoskonalonych technologicznie metod produkcji i dostaw. Sprowadza się ona do zmian w urządzeniach, zasobach ludzkich, metodologii pracy lub kombinacji wymienionych elementów. *Podręcznik Oslo*, wydany z udziałem Komisji przez OECD w 1997 r., dostępny w internecie: <http://www.oecd.org/dataoecd/35/61/2367580.pdf>.

na dość częste występowanie przypadków niepowodzeń rynkowych wstrzymujących innowację. Korzyści z umiejętnie wprowadzonej i wg prostych reguł pomocy publicznej mogą zrównoważyć ewentualne szkody wynikające z ograniczeń swobody konkurencji i handlu. Dlatego też Komisja ustalając warunki stosowania pomocy publicznej wykorzystuje metodologię zgodną z podejściem ekonomicznym w formie ustalonej w unijnym planie działań w zakresie pomocy państwa. Nowe zasady w głównej mierze włączone zostaną w ramy pomocy na rzecz B + R oraz innowacji, ale również w formie wytycznych w sprawie kapitału podwyższonego ryzyka, ochrony środowiska oraz w ogólnym wyłączeniu grupowym (co umożliwi pominięcie wymogu zgłaszania pomocy przez Państwa Członkowskie).

Niedostateczna innowacyjność została przez Komisję wymieniona wśród kluczowych czynników wpływających na pogorszenie wzrostu wydajności gospodarczej Europy⁵. Została ona wskazana jako jedna z przyczyn niedostatecznego tempa wzrostu i tworzenia miejsc pracy w Komunikacie Komisji Europejskiej z 2003 r. pt. *"Innovation policy: updating the Union's approach In the context of the Lisbon Strategy"*. Pomimo zauważalnych sukcesów w dziedzinie B+R i wyłonienia grupy liderów technologii, uważa się powszechnie, że Europa powinna przyjąć znacznie bardziej innowacyjne podejście do wzrostu, w celu dotrzymania zobowiązań poprawy sytuacji gospodarczej i podniesienia standardów opieki społecznej.

W tym kontekście Komisja dokonała próby rozpoznania problemów innowacji w Europie i oszacowania możliwości konstruktywnego wkładu polityki państwa w ich rozwiązanie. Ocenę oparto na analizie nagromadzonych doświadczeń zebranych w publikacji „Vademecum innowacji” SEC (2004) 1453, jak również na badaniach wewnętrznych i kontaktach z ekspertami w dziedzinie innowacji.

Przeprowadzone analizy wykazały, że nowy sposób pojmowania interaktywnego charakteru innowacji stawia pod znakiem zapytania tradycyjne zasady finansowania sieci naukowych. Ograniczenia dotyczące publicznego finansowania badań przedkonkurencyjnych i określenie poziomu wsparcia w zależności od przedsiębiorstwa - beneficjenta należy poddać rewizji. Rozwój Europy nie może być hamowany przez stosowanie surowszych zasad niż te, którym podlegają jej główni konkurenci. Dlatego też wspólnotowa polityka badań naukowych powinna być realizowana z uwzględnieniem następujących działań:

- **Proces tworzenia ERA musi być kontynuowany.** Powinna następować coraz większa spójność między krajową polityką w dziedzinie badań i innowacji a Programami Ramowymi. Program Ramowy powinien dotyczyć działań B+R przedstawiających wysoką europejską wartość dodaną, skuteczną na poziomie lokalnym i przystosowane do implementacji na poziomach krajowym i regionalnym. Popierane powinny być działania określone w komunikacie Komisji na temat przyszłości polityki badań naukowych UE. Działania muszą być skonstruowane tak, aby pozwalały na stworzenie najlepszych i konkurencyjnych warunków dla badań naukowych na poziomie światowym, a także stanowić dla Europy odpowiedź na zasadnicze wyzwania przedstawione powyżej.

- **Europa musi dążyć do jak największej integracji nowych Państw Członkowskich.** Włączenie do całości polityk UE i instrumentów wspólnotowych jest warunkiem wstępnym do skutecznego wykorzystania potencjału ludzkiego i gospodarczego tych krajów w budowaniu bardziej konkurencyjnej i spójnej Europy w myśl zasady zrównoważonego rozwoju. Programy Ramowe powinny pomóc w przyspieszeniu procesu integracji.

- **Ustanowienia Europejskiej Rady ds. Badań.** Rada musi dysponować odpowiednimi funduszami, aby rozwinąć europejską bazę naukową. Musi ona promować doskonałość w nauce przy odpowiednim gospodarowaniu środkami finansowymi oraz zachęcać do rozwoju środowisk naukowych o znaczeniu światowym. Dziedziny działań naukowych mogące w sposób długoterminowy wpływać na konkurencyjność i innowacje powinny być także zdecydowanie wspierane.

- **Powinny zostać zawiązane „platformy technologiczne”** w celu ustanowienia europejskiej przewagi w kluczowych technologiach przyszłości i w ten sposób zwiększenia inwestycji prywatnych dla RTD. Duże wspólne przedsięwzięcia powinny być prowadzone przez przemysł, z włączeniem partnerstwa publiczno-prywatnego, zarówno w obszarze finansowania jak i zarządzania. Powinny w nich brać udział jednostki naukowe, małe i duże przedsiębiorstwa, a także uczestnicy z krajów europejskich spoza UE. Umiejętne i skuteczne zarządzanie wspólnymi funduszami z Programów Ramowych, funduszami krajowymi pochodzącymi z przemysłu jest niezbędne dla osiągnięcia zamierzonych skutków wzrostu konkurencyjności Europejskiej Przestrzeni Gospodarczej oraz poprawy standardów życia w Europie.

Organizację finansowania badań z 7 Programu Ramowego i implementacji ich wyników powinna zdaniem Komisji koordynować Europejska Rada ds. Badań Naukowych (ERC) składająca się z Rady Naukowej, której działalność byłaby wspierana przez strukturę odpowiedzialną za wdrożenia. Rada Naukowa zajmowałaby się, między innymi, nadzorowaniem decyzji dotyczących finansowania określonych rodzajów badań, przygotowywaniem rocznych programów pracy ERC, organizowaniem procesu ocen środowiskowych, jak również monitorowaniem jakości wdrażania programów z punktu widzenia nauki. Struktura odpowiedzialna za wdrożenia zajmowałaby się w szczególności prowadzeniem ocen środowiskowych i procesem wyboru zorganizowanym przez Radę Naukową oraz zapewniałaby finansowe i naukowe zarządzanie badaniami. Ze swej strony Komisja gwarantowałaby pełną autonomię i integralność ERC. Ważnym ustaleniem praktycznym, jest to, że struktura odpowiedzialna za wdrożenia powinna zostać ustanowiona przez Komisję jako agencja wykonawcza⁶, co w opinii Komisji, ułatwi sprawne ustanowienie i efektywne działanie ERC.

6 Patrz rozporządzenie Rady (WE) nr 58/2003 z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiające statut agencji wykonawczych, którym zostaną powierzone niektóre zadania w zakresie zarządzania programami wspólnotowymi (Dz.U. L 11 z 16.1.2003).

PODSUMOWANIE

Zwiększenie atrakcyjności Europy jako miejsca inwestycji i wdrażania innowacji wymaga odpowiednich warunków, w tym rozwoju nowoczesnej infrastruktury, dostosowania norm prawnych pozwalających na poprawę efektywności procedur wdrażania innowacji oraz poprawy przygotowania kapitału ludzkiego uczestniczącego w procesie badań i zastosowania ich wyników w praktyce. Dlatego też powinny zostać podjęte we wszystkich Państwach Członkowskich prace prowadzące do:

- wprowadzenia rozwiązań umożliwiających rozwój infrastrukturalny, organizacyjny i intelektualny Europejskiej Przestrzeni Badawczej;
- rozszerzania i pogłębiania rynku wewnętrznego poprzez prawidłowe wprowadzanie w życie, we właściwym czasie, ustawodawstwa wspólnotowego i jego stosowanie;
- ulepszenia ram prawnych zmniejszających obciążenia przepisami i kosztami ponoszonymi przez przedsiębiorstwa, w szczególności MŚP, wprowadzające rozwiązania innowacyjne;
- zapewnienia otwartości i konkurencyjności rynków co zapewni firmom europejskim jednakowe warunki działania na rynkach światowych, także w dziedzinie praw własności intelektualnej;
- prowadzenia aktywnej polityki konkurencji poprzez efektywne stosowanie przepisów dotyczących konkurencji, co ma zasadnicze znaczenie dla stworzenia dobrze funkcjonujących rynków, włączając w to łączny wpływ przepisów UE i krajowych odnoszących się do konkretnych sektorów;
- umacniania bazy przemysłowej zdolnej do pokonywania przeszkód związanych z wdrażaniem innowacji;
- promowania przedsiębiorczości jako ważnego czynnika sprzyjającego innowacjom i konkurencyjności;
- ułatwiania dostępu do źródeł finansowania, szczególnie dla MŚP w otwartych i zintegrowanych rynkach finansowych, zwiększając dostęp do kapitału przy niższych kosztach, co powinno stymulować rozwój procesów innowacyjnych.

Wiele z poruszonych zagadnień związanych z procesami implementacji innowacji dotyka problemów systemowych, w tym również i prawodawczych, jak również wiąże się z brakami w finansowaniu i otwartości rynków. Cele europejskiej, w tym również polskiej polityki w dziedzinie badań naukowych i innowacji mogą być osiągnięte tylko dzięki systemowemu podejściu uwzględniającemu interaktywny charakter innowacji i złożoność europejskiego systemu innowacji. Polityka B+R powinna być skoordynowana z innymi politykami społeczno-gospodarczymi, które mają wpływ na warunki innowacyjności. Dotyczy to konkurencyjności, ochrony praw własności intelektualnej, konkurencji, pomocy publicznej, human resources, edukacji, równości płci i etyki. Należy również uwzględnić fakt, że polityki skoncentrowane na popycie, w szczególności zamówienia publiczne na B+R oraz na produkty innowacyjne i dotyczące ich przepisy, odgrywają także decydującą rolę w promowaniu innowacji i rozwoju rynków Europejskiego Obszaru Gospodarczego, w ramach której rynek Polski po akcesji, funkcjonuje już od 2004 roku.

Opracowano na podstawie dokumentów Komisji Europejskiej:

1. Note from the Presidency - Revised Presidency text for the parts „Cooperation” and „People” of the 7th EC RTD Framework Programme (2007 - 2013). Dokument 10704/05 z dnia 29 czerwca 2005 r
2. Communication from the Commission, for the Council the European Parliament, the European Economic and Social Committee and Regional Committees- being the answer for the five year period evaluation of the Community research activities (1999-2003). Dokument COM(2005) 387 z dnia 24 sierpnia 2005 r.
3. Communication from the Commission– Consultative document concerning the State help in the scope of innovation. Dokument COM(2005) 436 z dnia 21 września 2005 r.
4. Proposal for a Council Decision concerning the Specific Programme “Cooperation” implementing the 7th Framework Programme (2007-2013) of the European Community for research, technological development and demonstration activities. Dokument COM(2005) 440 z dnia 21 września 2005 r.
5. Communication from the Commission - Proposal for decisions concerning the Seventh Framework Programme for Research and Technological development (2007-2013) – Building the Europe of Knowledge. Dokument 12521/1/05 REV 1 z dnia 26 września 2005 r.
6. Communication from the Commission. -Proposal for a Council Decision concerning the specific programme: “Ideas” implementing the 7th Framework Programme (2007-2013) of the European Community for research, technological development and demonstration activities. Dokument 12730/05 z dnia 28 września 2005 r.

THE ASSESSMENT OF THE INNOVATIVE PROCESSES IN THE EUROPEAN UNION

E.K. CHYŁEK

Ministry for Agriculture and Rural Development
Polish representative at the European Commission Permanent Committee for
Agricultural Research

Summary

Innovation is repeatedly stated to be the basis for constant economic growth and a possibility of improving economic and social conditions for the UE member states. The effectively realised pro-innovative policy of the European countries, including the area of research and implementing scientific solutions, may contribute to the increase in innovativeness of the European economy. The European objectives, therefore also Polish aims, in the area of scientific research and innovation may be only achieved using the systematic approach, considering the interactive nature of innovation and due to co-ordination of scientific and technical policy with other social and economical policies. This requires an integrated approach to innovative processes, consisting of both legislative activities and appropriate management of the processes of micro-economical and structural reforms. The article describes the present conditions of innovative processes and the scope of forecast activities both on the side of the European Commission and the member states for the support for the innovativeness within the European Economic Area.

Key words: innovation, scientific progress, economy, competitiveness, market failures, state support, European Commission, member states, European Economic Area